

časopis za arhitekturu i kulturu, godina XII-62-2010, cijena 85 kn

magazine for architecture and culture, year XII-62-2010, price 85 kn

S

I

62

I

C

Markus Schaefer

Matevž Čelik

Glavni grad

‘Život je umijeće susreta, a grad je mjesto susreta.’
Jamie Lerner, bivši gradonačelnik Curitibae, citirajući
brazilskog pjesnika Viniciusa de Moraes

¶ Slovenija je ruralna zemlja u urbanom svijetu, čijih dva milijuna stanovnika živi u čak 6000 malih gradova i sela, od kojih samo dva imaju više od 100 000 stanovnika. Ipak, čitava funkcionalna urbana regija oko glavnoga grada Ljubljane ima oko milijun stanovnika. Glavni grad je jedini slovenski *downtown*. ¶ Odnos između Slovenije i Ljubljane oduvijek je bio napet. Ljubljana je nakon postizanja neovisnosti i deindustrijalizacije izišla s manje problema nego što je to bio slučaj kod drugih, manjih gradova, ali se još uvijek mora natjecati s njima za ulagače ili javne fondove. Manje općine često imaju bolje infrastrukturne sadržaje i prometnu povezanost, no u okviru disperziranoga urbanog sustava Slovenije, Ljubljana je jedino mjesto s dovoljnom kritičnom masom i društvenom dinamikom za održavanje urbanog razvoja vlastitim sredstvima. ¶ U posljednjih deset godina, broj tvrtki u Ljubljani se udvostručio, a broj radnih mjesta porastao s 145 000 na 255 000 bez nekih posebnih poticaja. Danas Ljubljana drži trećinu svih radnih mjesta u Sloveniji, dok gotovo 40 posto te radne snage putuje u glavni grad iz doslovno cijele Slovenije. Tvrtke u glavnom gradu stvaraju

Capital City

‘Life is the art of encounter’ and the city is the place of encounter.’

Jamie Lerner, former Mayor of Curitiba, quoting the
Brazilian poet Vinicius de Moraes

¶ Slovenia is a rural nation in an urban world. Its population of two million people lives in no fewer than 6000 small towns and villages. Only two of those have more than 100,000 inhabitants. The entire functional urban region around the capital, Ljubljana, however, has about one million inhabitants. The capital is Slovenia’s only ‘downtown’. ¶ The relationship between Slovenia and Ljubljana has always been strained. Ljubljana emerged after independence and deindustrialization with fewer problems than other, smaller towns. Still, it has to compete with them for investors or public funds. Often much smaller municipalities have better infrastructure amenities and transport links. But within the dispersed urban system of Slovenia, Ljubljana is the only place with enough critical mass and social dynamics to sustain urban development by its own means. ¶ In the last ten years, the number of firms in Ljubljana has doubled and the number of jobs grew from 145,000 to 255,000 without specific incentives. Today Ljubljana has one third of all jobs in Slovenia, while as much as 40 per cent of this workforce commute into the capital from virtually all over Slovenia.

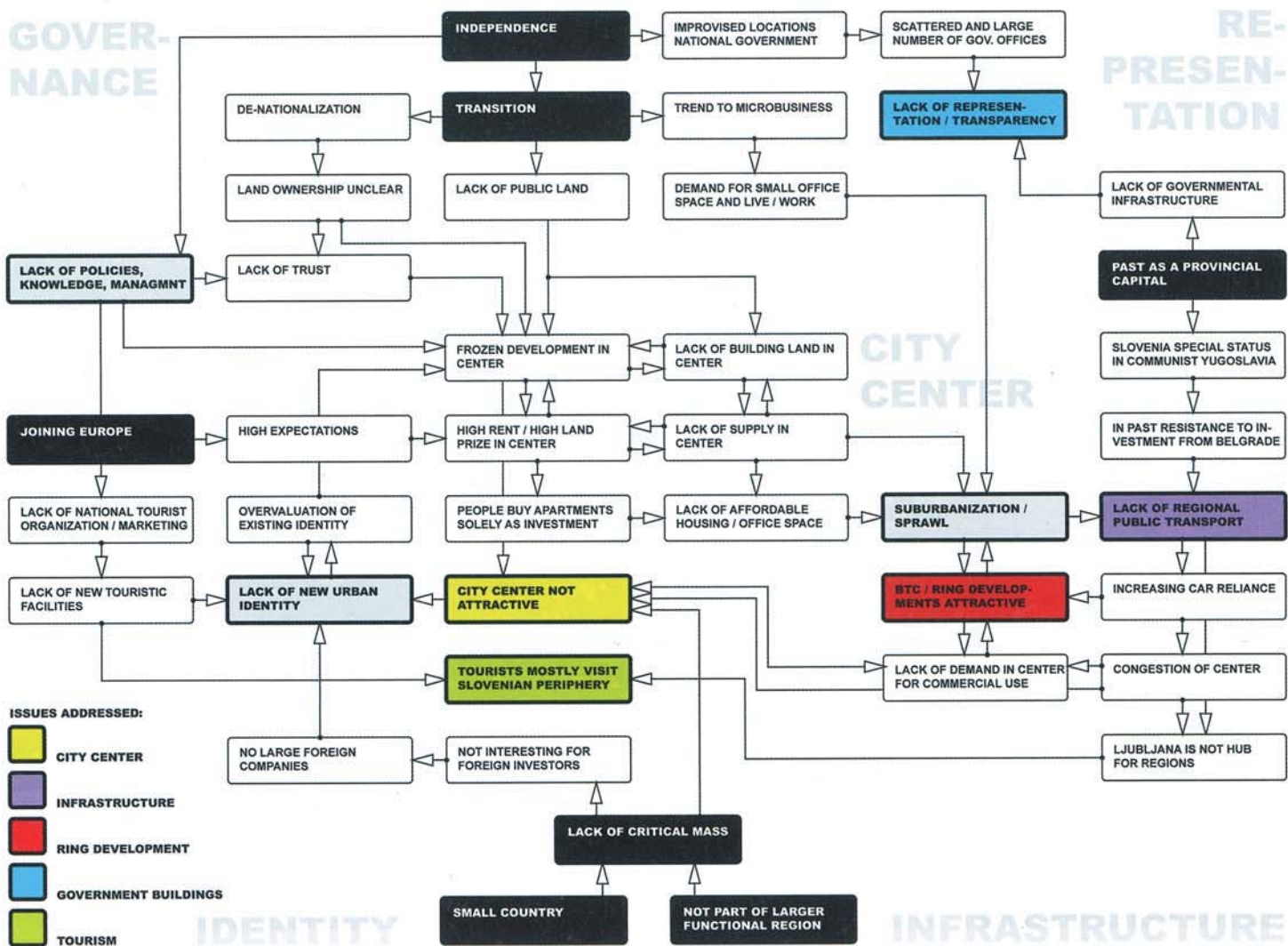
37 posto prihoda čitavoga slovenskog gospodarstva. Prema tome, pitanje razvoja Ljubljane danas je jedno od glavnih pitanja i ključ budućnosti Slovenije.

ZAUSTAVLJENA GRADNJA ¶ Samo nekoliko godina prije, razvoj grada bio je obilježen projektima koji nisu ostvareni, planovima koji nisu provedeni te mogućnostima koje nisu iskorištene. Tržišna ekonomija zamijenila je onu plansku samo na papiru, ali, primjerice, tržište nekretnina još nije u potpunosti profunkcioniralo. Iako je u središtu grada bilo slobodnih građevinskih parcela i zgrada koje je trebalo obnoviti, cijene su i dalje bile visoke unatoč maloj potražnji. ¶ Razlozi toga bili su višestruki: neiskorištena područja u središtu grada još uvijek su odražavala slab ekonomski pritisak na nekretnine iz doba socijalističkog sustava. Privatizacija nekretnina nakon neovisnosti države dovela je do raspodjele zemljišta i nekretnina mnogim malim vlasnicima, no malo ih je imalo potrebna sredstva i kapacitet brinuti se za nekretnine, a kamoli još i ostvariti korist od njih. Ulazak u EU povećao je ukupne izgledе gospodarstva, no isto tako doveo i do

Companies in the capital generate 37 per cent of all revenue of the Slovenian economy. The question of how Ljubljana will develop is therefore one of the major issues of today and a key to the future of Slovenia.

(DW)

LOCKED DEVELOPMENT ¶ Only a few years ago, development in the city was characterized by projects that have not materialized, by plans not implemented and opportunities not taken. The market had replaced the command economy on paper, yet specifically the real estate market was not yet fully functioning. While in the city centre there were free parcels of land and buildings in need of repair, prices remained very high even though demand was low. ¶ The reasons were manifold: the fallow areas in the city centre still reflected the low economic pressure on real estate in the socialist system. The privatization of property after independence led to the distribution of land and real estate among many small owners, few with the means and capacity to take care of the property, not to speak of capitalizing on it. Joining the EU raised the overall prospects of the economy but also led to high

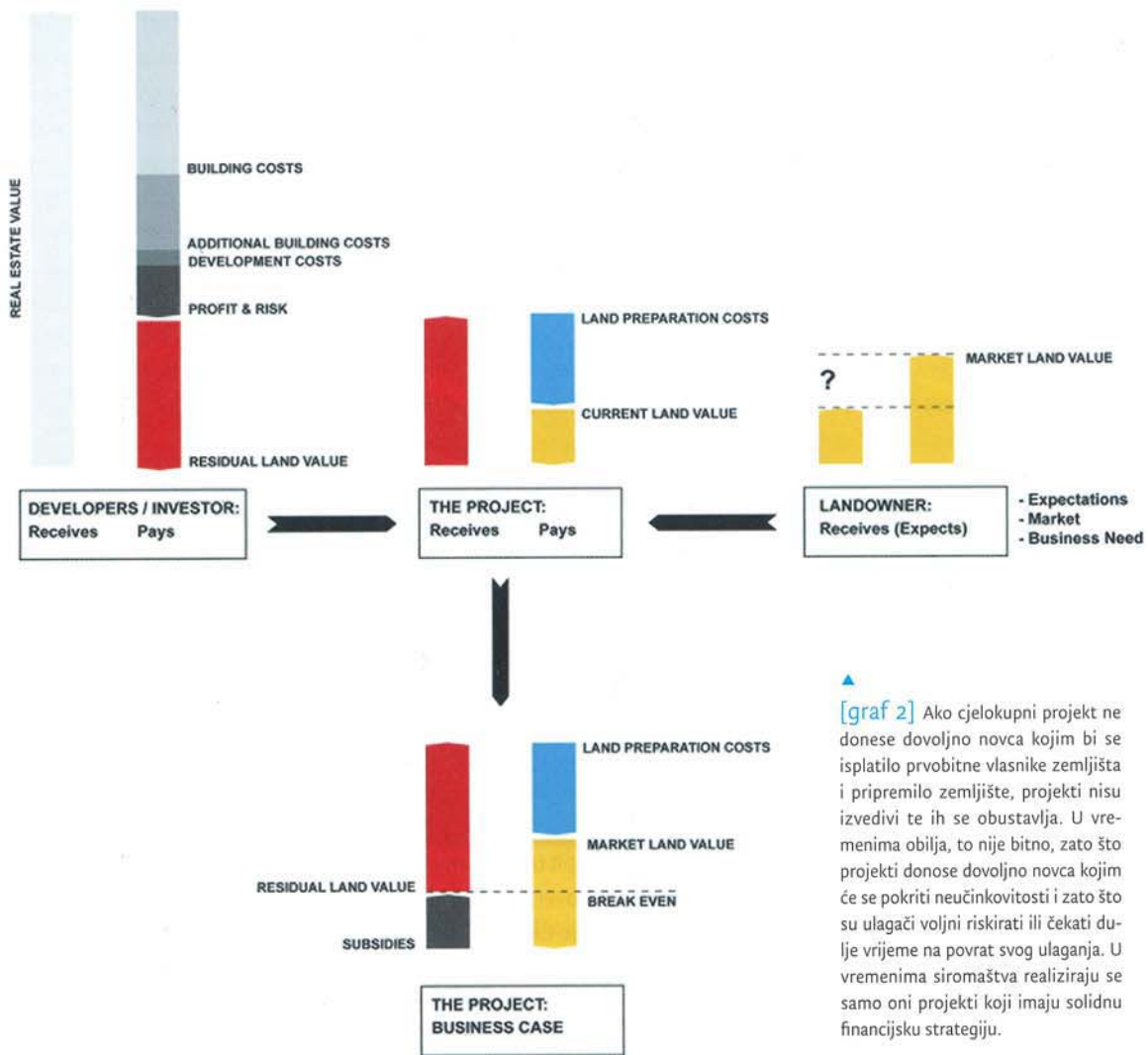
[graf 1] Ljubljana: Kritička pitanja zaustavljene gradnje

[graphic 1] Critical issues of post-socialist development in Ljubljana

[graf 3] Svaki proces izgradnje nekretnine prolazi kroz tri faze: pripremu područja, izgradnju nekretnine i upravljanje. Javna vlast je obično odgovorna za prvu fazu, dok graditelji i investitori pronalaze kapital, razvijaju poslovni plan, unajmljuju arhitekte i druge planere, izgrađuju projekt, prodaju ga ili održavaju. Vrijednost izgradnje definirana je onime što je ulagač voljan platiti za nekretninu, a što je definirano očekivanim prihodom koji je u uzajamnom odnosu s potražnjom, brojem izgrađenih četvornih metara, te marginom prihoda programske kombinacije. Projekti koji se smatraju sigurnim ulaganjima imaju dugo financijsko trajanje. Projekti visokog rizika donose veće godišnje prinose.

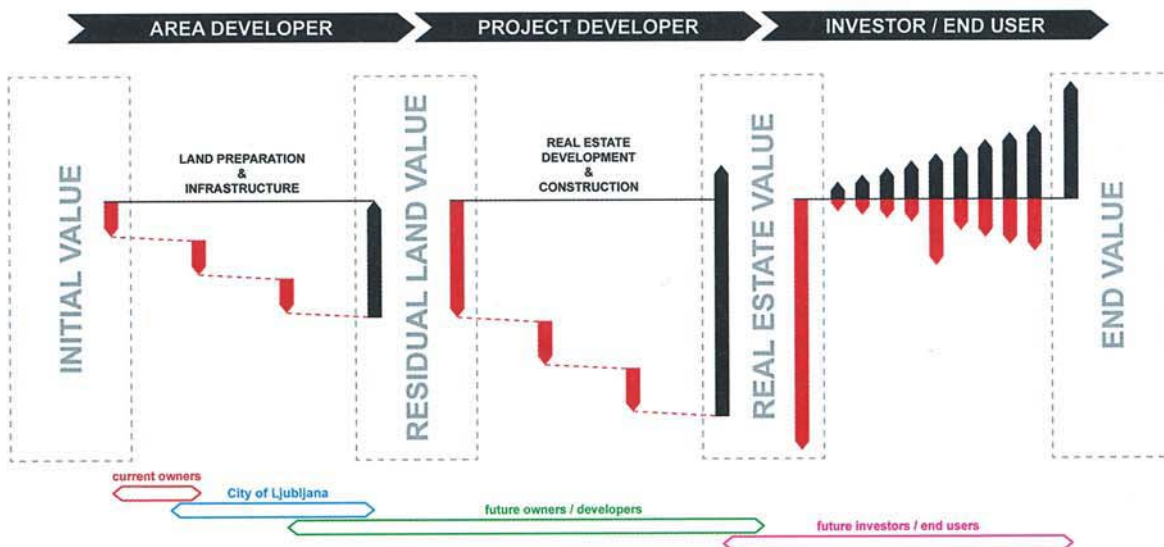
[graphic 3] Any real estate development process follows three steps: area preparation, property development and operation. The public authorities are usually responsible for the former, while developers and investors find capital, develop a business plan, hire architects and other planners, build the project, sell or maintain it. The value of the development is defined by what an investor is willing to pay for the property. That in turn is defined by the expected revenues which correlate to demand, to square metres realized and the profit margins of the programme mix. Projects which are safe investments can have long financial time horizons. High-risk projects demand larger yearly yields.

visokih očekivanja vezanih uz vrijednost zemljišta i ulagački potencijal. Budući da su mogućnosti za gradnju i kupnju nekretnina u gradu bile ograničene i skupe, mnogi ljudi koji su htjeli zasnovati obitelj ili osnovati malu tvrtku odselili su se u brzo rastuća sela na periferiji grada. Suburbanizacija, sve veće blagostanje i manjak javnog prijevoza doveli su do nagle ovisnosti o automobilima. Javni prostori nakrcani parkiranim automobilima pridonijeli su komercijalnoj neatraktivnosti

[graf 2] Ako cjelokupni projekt ne donese dovoljno novca kojim bi se isplatilo prvobitne vlasnike zemljišta i pripremio zemljište, projekti nisu izvedivi te ih se obustavlja. U vremenima obilja, to nije bitno, zato što projekti donose dovoljno novca kojim će se pokriti neučinkovitosti i zato što su ulagači voljni riskirati ili čekati duže vrijeme na povrat svog ulaganja. U vremenima siromaštva realiziraju se samo oni projekti koji imaju solidnu financijsku strategiju.

[graphic 2] When the overall project does not generate enough money to pay off the original landowners and prepare the land, projects are not feasible and get stuck. In times of abundance this does not matter as projects generate enough money to cover inefficiencies and as investors are willing to take risks or wait for a long time to recuperate their investment. During times of scarcity only projects with sound financial strategies have a chance of being realized.

središta grada, posebice u usporedbi s procvatom razvoja maloprodaje duž novosagrađenog prstena autocesta, što je najočitiije na primjeru BTC-a. ¶ No, uzrok nesposobnosti grada, a posebice njegovog središta, da se prilagodi novoj političkoj i gospodarskoj situaciji, također leži i u urbanoj strukturi Ljubljane.

URBANA STRUKTURA ¶ Do Drugoga svjetskog rata razvoj Ljubljane bio je relativno neprekidan, a zahvaljujući detaljnom urbanističkom planu, posebice nakon potresa 1895. godine, Ljubljana se pretvorila u grad velikog šarma. ¶ Nakon revolucije, politička elita iz pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća promijenila je urbanističku strategiju. Središte grada smatralo se nazadnim i neprikladnim za modernizaciju, te je sasvim slučajno prilagođeno novim zahtjevima. Ipak, promjena u strategiji planiranja u većem mjerilu pokazala se skoro problematičnijom: uklonjene su tramvajske tračnice. Velike nove četvrti povezane autobusnim linijama izgrađene su za radnike iz drugih dijelova Jugoslavije. Zgrade vlade i sveučilišta raštrkale su se po gradu u svrhu poticanja razvoja. ¶ Ljubljana danas ima strukturu tipičnu za socijalističke gradove, s namjernom gradnjom u obliku klinova koji se šire duž arterijalnih prometnica i željezničkih pruga od kompaktne predsocijalističke jezgre. Klinovi su uglavnom homogena funkcionalna područja, industrijske zone ili radničke stambene četvrti opremljene samo osnovnim uslugama. U razdoblju socijalizma, manja središta planirana u novim stambenim područjima nisu dobila potrebne kulturne, rekreativne, zabavne, trgovačke i druge sadržaje. Još uvijek ovise o središnjim funkcijama smještenim u relativno maloj jezgri grada. ¶ Jedno od ključnih pitanja buduće transformacije Ljubljane u suvremen grad koji vrvi životom jest povećanje kvalitete života u njezinim pretežno stambenim klinovima, njihovim pretvaranjem u autonomna urbana područja te postizanje bolje ravnoteže sa središtem grada. U postojećem političkom i gospodarskom kontekstu to se može postići samo novim sporazumom između javne vlasti i privatnih stranaka.

RAZVOJ U NEOLIBERALNOM KONTEKSTU ¶ Unatoč tranziciji, socijalistička prošlost još uvijek nije prevladana, a ravnoteža između javne vlasti i privatnih graditelja još nije uspostavljena. Osim toga, stambeni je sektor bio podložan velikom stupnju deregulacije, a država se u potpunosti povukla iz izravne izgradnje stambenih zgrada. ¶ Zdravo tržište nekretnina može biti od velike koristi gradu, no stranke na tržištu su po definiciji sklone prvo se pobrinuti za vlastitu korist. Što je

expectations regarding land value and investment potential. As opportunities for construction or acquisition of property in the city were limited and expensive, many people eager to start a family or a small company moved to the rapidly growing villages at the city's periphery. ¶ Suburbanization, rising wealth and lack of public transport led to a rapid increase in automobile dependency. Public spaces crowded by parked cars added to the centre's commercial unattractiveness, especially when compared to the flourishing retail developments along the newly finished highway ring, most conspicuously BTC. ¶ But the inability of the city, especially the city centre, to adapt to the new political and economic situation had also cause in the urban structure of Ljubljana.

URBAN STRUCTURE ¶ The development of Ljubljana until the Second World War was fairly continuous and due to careful urban design especially after the earthquake in 1895 resulted in a city with great charm. ¶ After the revolution, the political elite of the 50s and 60s changed the strategies for urban planning. The city centre was seen as backwards and unfit for modernization and was only haphazardly adapted to new demands. But the change in planning strategy on a larger scale was almost more problematic: The tram rails were eliminated. Large new neighbourhoods serviced by bus lines were being built to accommodate labourers from other parts of Yugoslavia. Government and university facilities were distributed all over the city with the aim to enforce growth. ¶ Today, Ljubljana has the characteristic structure of socialist city, deliberately built in the form of wedges which spread along arterial roads and rail lines from the compact pre-socialist core. The wedges are mostly homogeneous functional areas, industrial zones or workers' residential neighbourhoods equipped with only basic services. In the period of socialism, sub-centres planned in the new residential areas were not given sufficient cultural, recreational, leisure, commercial and other facilities. They are still dependent for central functions on the relatively small core of the city. ¶ One of the key issues of the future transformation of Ljubljana into a contemporary and vibrant city is to raise the quality of living in its predominantly residential wedges, to transform them into more self-sufficient urban areas and to bring them into better balance with the city centre. In order to achieve this in the current political and economic context a new accord between public purse and private parties is necessary.

DEVELOPMENT IN A NEO-LIBERAL CONTEXT ¶ Despite the transition, the socialist past has not yet been overcome, a balance between the public purse and private developers

najvažnije, one neće ulagati u javnu infrastrukturu kao što su javni prostori, nove ceste, nove komunalije ili sredstva javnog prometa ako se to od njih ne traži. Kao posljedica toga, rano i brzo napredovali su samo oni projekti koji su zahtijevali vrlo male ili nikakve promjene u javnoj infrastrukturi. Takve gradnje profitiraju od postojeće infrastrukture i dodatno je opterećuju. No, jednom kada se to voće na niskim granama ubere, počinje teži posao revitaliziranja područja gdje postoji manjak javne infrastrukture ili tamo gdje ona nije po suvremenim standardima. Ključni primjeri na kojima se u Ljubljani trenutačno radi su središnji putnički terminal, područje duž Celovske ceste iza cestovnog prstena ili duž Šmartinske ceste. Ovi projekti ne smiju se definirati kao nekretnine, nego kao razvoj područja. Razvoj područja ovisi o ulaganju u javnu infrastrukturu, stoga zahtijeva suradnju javnih i privatnih stranaka. 📌 Kapacitet i potražnja za novom gradnjom u Ljubljani nisu veliki. Svaka gradnja mora se temeljiti na pažljivo planiranoj strategiji. Sukladno tome, generalni urbanistički plan mora biti više od dopadljive kompozicije zgrada i javnih prostora. Mora biti popraćen poslovnim planom koji ima potporu administrativnih struktura, a mora postojati i

not yet established. In addition, the housing sector has been subject to a great degree of deregulation while the state has completely withdrawn from the direct construction of housing. 📌 A healthy real estate market could be of great benefit to a city. But market parties by definition have a tendency to look for their own benefit first. Most importantly, they will not invest in public infrastructure such as public space, new roads, new utilities or means of public transport when not required to. As a consequence, only those projects which required no or only little change in public infrastructure progressed early and quickly. Such developments profit from and put further burden on the existing infrastructure. But once these low-hanging fruits have been picked, the much harder work starts of revitalizing areas where public infrastructure is lacking or not up to contemporary standards. Key examples being worked on in Ljubljana at present are the central passenger terminal, the area along Celovska Street beyond the ring or along Šmartinska Street. These projects must be defined not as property, but as area development. Area development is dependent on investment in public infrastructure and therefore needs the cooperation of public and private parties. 📌 The

(DW)

(MŠ)

politička volja da ga se provede. Takav generalni urbanistički plan je alat za pretvorbu; on definira jednu mogućnost i prikazuje proces njezine realizacije, te je idealno da radi ne samo s jednim nego s nizom scenarija uz puno fleksibilnosti, jer je teško predvidjeti tržišne događaje 20 godina unaprijed. Javna vlast želi da javna infrastruktura i javni prostor gradu donesu vrijednost. Privatne stranke žele ostvariti vrijednost nekretnina kojom će se zauzvrat platiti javni sadržaji, a javni prostor ispuniti aktivnostima. Generalni urbanistički plan koji općenito ne stvara dovoljno profita i ne zaslužuje subvencije neće biti nastavljen. 📌 Urbani plan, javni prostor i ukupna vrijednost su cilj, a predložena građevna masa i posljedični ulagački volumen alat za njegovo postizanje. Tržišne stranke vide to na obrnuti način, a idealno je da obje stranke na koncu ostvare korist. Snažna uloga javnosti je od ključne važnosti za koordinaciju takvog procesa na korist sviju.

ULOGA JAVNE VLASTI 📌 Generalni urbanistički plan za Partnerstvo Šmartinska je prvo veliko privatno-javno partnerstvo u Sloveniji. To područje omeđeno je Šmartinskom cestom na sjeveru i prugom na jugu, te pokriva 230 hektara. Seže

capacity and demand for new development in Ljubljana is not large. Any development must be based on a carefully planned strategy. A master plan, therefore, needs to be more than a pleasing composition of buildings and public space. It needs to be accompanied by a business plan backed by administrative structures and the political will to carry it through. Such a master plan is a tool for transformation; it defines an opportunity and shows a process how to realize it, ideally working with not one but a series of scenarios and much flexibility as market events twenty years in the future are hard to predict. The public purse aims for public infrastructure and public space providing value to the city. The private parties aim for realizing real estate value which in turn pays for the public amenities and fills the public space with activity. A master plan that overall does not generate enough profit and does not deserve subsidies will not proceed. 📌 Urban layout, public space and overall value are the goal, the proposed building mass and the resulting investment volume a tool to achieve it. Market parties see it the other way around and ideally both sides win in the end. In order to orchestrate such a process to the benefit of all, a strong public role is essential.

od unutarnjega cestovnog prstena do BTC Cityja i prstena autocesta na istoku. Područje je jedno od ranije opisanih monofunkcionalnih klinova s velikim, djelomično napuštenim industrijskim područjima koja razdvajaju BTC od grada.

Planom je predložen zeleni bulevar koji će povezati niz javnih prostora, od kojih je najvažniji veliki trokutasti park koji omogućuje pristup biciklom, automobilom i javnim prijevozom u središte područja i BTC-a. Duž te 'armature' smještene su nove funkcije, od kojih je najambicioznija nova vladina četvrt. Definirana su tri scenarija za cjelokupnu masu, opseg ulaganja i funkcija tijekom 20 godina, a koji kao rezultat daju tri različita poslovna primjera i različite iznose potrebnih subvencija. Za upravljanje projektom bit će osnovan posebni projektni biro. Sve do sada grad nije imao potrebne strukture za ulazak u javno-privatna partnerstva jer mu je nedostajalo sredstava i ljudi koji bi popunili i projektni ured ili razvojnu agenciju, a kamoli razvojnu tvrtku. Njezin glavni izvor prihoda, komunalna naknada, još uvijek je loše strukturirana i sklona zlorabama. Osim toga, nedostaje i alata kojima bi se razvojni procesi kontrolirali. Tijekom tranzicije previše je zemljišta denacionalizirano, što je gradu ostavilo vrlo malo nekretnina kao sredstva za ostvarivanje prednosti. Upravni procesi nisu dovoljno raščišćeni, a što je gore, uprava je opterećena zastarjelim procesima planiranja gdje se previše

THE ROLE OF THE PUBLIC PURSE The master plan for Šmartinska Partnership is the first large scale private-public partnership in Slovenia. The area is delineated by Smartinska Street to the north and the railway tracks to the south and covers 230 ha. It reaches from the inner city ring to BTC City and the highway ring in the east. The area is one of the monofunctional wedges described earlier with large, partly abandoned industrial estates separating BTC from the city.

The plan proposes a green boulevard to string together a sequence of public spaces – most importantly a large triangular park – and to provide access by bike, car and public transport to the centre of the site and to BTC. Along this 'armature' new functions are placed, most ambitiously a new government district. Three scenarios have been defined regarding overall mass, investment volume and functions unfolding over twenty years resulting in three different business cases and varying amounts of subsidies required. A project office will be installed to manage the project. Until now the city had no established structures to engage in a public-private partnership as it lacked funds and staff to man a project office or development agency, not to speak of a development corporation. Its main source of income, the communal levy, is still poorly structured and prone to abuse. In addition, tools to control development processes are lacking. During the transition too much land

Partnerstvo Šmartinska Masterplan, Hosoya Schaefer Architects, Zürich, 2008.

Šmartinska Partnership master plan, Hosoya Schaefer Architects, Zürich, 2008

napora ulaže u pripremanje IPN dokumenta¹, čime se razvoj više ograničava nego omogućava. Komunikacija prema javnim potrebama mora biti transparentnija i proaktivna. Nakon što se tijekom posljednjih godina životni standard znatno poboljšao, javnost gleda na novu gradnju u gradu pasivno i često nesklono.

MOGUĆNOST Na svu sreću, Ljubljana je danas u boljem položaju. Ima jakog gradonačelnika sa solidnom političkom većinom, snažnom željom da poboljša grad, a razumije i tržišne sile. Ima i dogradonačelnika sa stručnim iskustvom arhitekta, urbanista i nastavnika. Postojeća recesija kupuje vrijeme tijekom kojeg javna vlast može uspostaviti upravne strukture. Recesija će stvoriti i politički pritisak odozgo prema dolje, kao i odozdo prema gore za ekonomske poticaje. Razvoj nekretnina i infrastrukture pod vodstvom grada omogućava mu pristup EU fondovima, koji su već predviđeni i samo čekaju da se projekti definiraju. Postoje i dodatni načini namicanja sredstava: vlada bi mogla raditi s ulagačima u nekretnine ulaganjem u nove vladine zgrade s ministarstvima kao dugoročnim najmoprimcima. Nakon preseljenja, vlada bi mogla prodati imovinu na kvalitetnim lokacijama u gradu. Kolokacijom vladinih tijela uštedjet će se na upravnim troškovima. Na koncu, vlada može prodati i obveznice. Iako su gradonačelnik i dogradonačelnik pokrenuli niz projekata koji su najavljeni u izbornom programu gradonačelnika i koji su ostvarili opipljive rezultate, postoji i nekoliko programa koji su hitno potrebni, kao što su višemodalna strategija prometa za grad i regiju, strategija javnog prostora izvan gradskog središta, strategija za razvoj nekretnina (administrativni kapacitet, PPP), preuređenje zakona vezanih uz planiranje i suradnje između različitih razina vlade, te na koncu i programi za podržavanje kreativnosti i inovativnosti, start-up tvrtki i mladih obitelji, koji smještaju te napore u širi kontekst gospodarske politike. U vremenu kada se izgradnja nacije podudara s globalnom recesijom, važno je formulirati suvislu razvojnu strategiju Ljubljane i Slovenije. Ova strategija mora premostiti jaz koji trenutačno postoji između vladinih, općinskih, strukovnih, gospodarskih i građanskih organizacija koje tradicionalno rade odvojeno, svaka pokušavajući riješiti svoje probleme. Isto tako mora uključiti i građane Ljubljane kako bi se pridobila podrška za potrebne promjene. Većina gradova ima svoje zlatno razdoblje, razdoblje u kojem je utemeljeno sve ono zbog čega funkcioniraju desetljećima nakon toga. U slučaju Ljubljane, to je razdoblje počelo potresom iz 1895. i završilo razdobljem

¹ IPN je izvedbeni prostorni plan koji pokriva čitavo područje grada, a prema slovenskom zakonodavstvu mora se izraditi za svaku općinsku upravu.

was denationalized leaving the city with very little leverage in the form of real estate. Administrative processes have not been clarified sufficiently and, worse, the administration is burdened with an outdated planning process where too much effort is being put into preparing an IPN document¹ which will restrict development more than it enables it. Communication to the public needs to be more transparent and proactive. After the standards of living in the last years have improved greatly, the public looks at new construction in the city passively and too often with disinclination.

OPPORTUNITY Fortunately, Ljubljana today is in a better position. It has a strong mayor with a solid political majority, a strong desire to improve the city and an understanding of market forces. It has a deputy mayor with professional experience as an architect, urbanist and educator. The current recession buys time in which the public authorities can set up administrative structures. The recession will also create political pressure both top-down and bottom-up for economic stimuli. City-led real estate and infrastructure development gives the city access to EU funds which are already dedicated and are just waiting for projects to be defined. There are additional ways of raising funds: The government could work with real estate investors investing in new government buildings secured by ministries as long-term tenants. As a consequence of relocation, the government could sell property on prime locations in the city. Collocation of government bodies will save on administrative costs. Finally, the government could sell bonds. While the mayor and deputy mayor have embarked on a series of projects that have been announced in the mayor's electoral programme and achieved palpable results, there are still several programmes urgently needed such as a multimodal traffic strategy for the city and the region, a public space strategy beyond the city centre, a strategy for real estate development (administrative capacity, PPP), an overhaul of the planning legislation and of the cooperation between different levels of government and finally programmes to support creativity and innovation, start-up companies and young families which put these efforts into the larger context of an economic policy. In a time where nation building coincides with a global recession, it is important to formulate a coherent development strategy for Ljubljana and Slovenia. This strategy needs to bridge the gap currently existing between governmental, municipal,

¹ IPN is the executive spatial plan (izvedbeni prostorski načrt) that covers the whole area of the municipality and according to Slovenian legislation must be prepared by every municipal administration.

Dravske banovine. Na temelju ostvarivanja neovisnosti, ulaska u EU i gospodarskog rasta, potrebno je ustanoviti novo razdoblje promjene. U ovoj pretvorbi, Ljubljana bi se mogla pozicionirati kao uzoran europski glavni grad gdje su politika, kultura, trgovina i urbani karakter zamišljeni na lagan, učinkovit, transparentan i održiv način. ♣ Ljubljana bi mogla postati 'glavni grad *light*', grad koji očarava kvalitetom života koji nudi u srcu zemlje, koja svoj prirodni okoliš tretira nježno i gdje prirodnih ljepota još uvijek ima u izobilju.

professional, business and civic organizations that traditionally work separately, each trying to tackle their own problems. And it needs to involve the citizens of Ljubljana to gain support for necessary change. ♣ Most cities have a golden period; a period in which everything that makes them work for decades afterwards is established. In the case of Ljubljana that period started with the earthquake of 1895 and ended in the Drava Banovina period. Buoyed by independence, EU membership and economic growth a new period of change should be postulated. In this transformation, Ljubljana could position itself as a model European capital where politics, culture, commerce and urbanity are all conceptualized in a light, efficient, transparent and sustainable manner. ♣ Ljubljana could be a 'light capital', a city which endears itself through the quality of life it offers at the heart of a country which treats its environment gently and where natural beauty is still abundant. (DW)